

Høringsnotat

28. august 2020

Forslag om forlengelse av midlertidig unntak fra avkortingsreglene for offentlig AFP og alderspensjon fra tre lovfestede tjenstepensjonsordninger som følge av covid-19

Sak 20/3197

Høringsfrist 11. september 2020

Innhold

1	INNLEDNING.....	3
2	BAKGRUNNEN FOR FORSLAGET	3
3	GJELDENE RETT	4
3.1	Lov om Statens pensjonskasse	4
3.2	Lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.....	4
3.3	Lov om pensjonsordning for sykepleiere	5
3.4	Forskrift 30. november 2010 nr. 1493 om kombinasjon av avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og arbeidsinntekt (pensjonsgivende inntekt).....	5
4	DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG.....	6
4.1	Forlengelse av unntaket	6
4.2	Ikrafttredelse og opphør.....	7
4.3	Merknader til endringen i lov om endring i lov om Statens pensjonskasse.....	7
4.4	Merknader til endringen i lov om endring i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.....	7
4.5	Merknader til endringen i lov om endring i lov om pensjonsordning for sykepleiere	7
4.6	Merknader til endringen i forskrift om endring i forskrift om kombinasjon av avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og arbeidsinntekt (pensjonsgivende inntekt)	8
5	ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE VIRKNINGER.....	8
6	UTKAST TIL LOVENDRINGER.....	8
7	UTKAST TIL FORSKRIFTSENDRING	9

1 Innledning

Departementet fremmer i dette høringsnotatet forslag om forlengelse av et tidsbegrenset unntak fra avkortingsreglene for alderspensjon fra tre lovfestede tjenstepensjonsordninger som følge av covid-19. Lovforslaget gjelder endringer i følgende lover:

- lov 20. mars 2020 nr. 3 om endring i lov om Statens pensjonskasse
- lov 20. mars 2020 nr. 4 om endring i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.
- lov 20. mars 2020 nr. 5 om endring i lov om pensjonsordning for sykepleiere

I tillegg fremmes forslag om forlengelse av et tidsbegrenset unntak fra avkortingsreglene for offentlig AFP i forskrift 30. november 2010 nr. 1493 om kombinasjon av avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og arbeidsinntekt (pensjonsgivende inntekt).

For at lovendringene skal kunne vedtas av Stortinget innen de midlertidige lovene med opphevelsestidspunkt 1. november 2020 opphører å gjelde, er høringsfristen satt til 11. september 2020.

2 Bakgrunnen for forslaget

Ved tre lovendringer 20. mars 2020 ble det innført et tidsbegrenset unntak for avkortning av løpende alderspensjon i tre lovfestede tjenstepensjonsordninger. Det gjaldt i tilfeller ved beordret tjeneste i forbindelse med covid-19, jf. lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap § 1-3 første ledd bokstav a til c. Frivillig tjeneste i offentlig helsetjeneste som er nødvendig for å møte et ekstraordinært personellbehov i forbindelse med covid-19, er likestilt med beordret tjeneste. Endringene ble gjort i lov om Statens pensjonskasse, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og lov om pensjonsordning for sykepleiere.

Endringene ble vedtatt på bakgrunn av Prop. 53 LS (2019–2020), jf. Lovvedtak 49 (2019–2020), Lovvedtak 50 (2019–2020) og Lovvedtak 51 (2019–2020).

Ved forskrift 17. mars 2020 nr. 322 om endring i forskrift 30. november 2010 nr. 1493 om kombinasjon av avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og arbeidsinntekt (pensjonsgivende inntekt) ble det også innført et tidsbegrenset unntak for avkortning av avtalefestet pensjon. Unntaket hadde samme omfang som i de tre lovfestede tjenstepensjonsordningene.

Tidsbegrensningen gjelder fram til 1. november 2020. Utviklingen i pandemien tilsier at unntaket bør videreføres. Det er fortsatt aktuelt å hente inn kvalifisert og nødvendig personell ved behov. Departementet foreslår i høringen at tidsbegrensningen forlenges fram til 1. juni 2021, dvs. at unntaket opphører å gjelde 1. juni 2021.

3 Gjeldende rett

3.1 Lov om Statens pensjonskasse

Et medlem kan fratre med løpende alderspensjon ved stillingens aldersgrense, jf. lovens § 21 første ledd. Aldersgrensen er som hovedregel 70 år. Fratredelsen kan også skje ved 67 år. For noen stillinger gjelder en lavere aldersgrense enn 70 år (65, 63 og 60 år). Er summen av alder og tjenestetid minst 85 år, kan medlemmet fratre inntil 3 år før stillingens aldersgrense.

Forholdet til inntekt ved siden av alderspensjonen er regulert i lovens § 26 tredje ledd, hvor tredje og fjerde punktum lyder:

«Løpende alderspensjon faller også bort ved ny innskottspflicht dersom grunnlaget i den nye stilling er minst like stort som grunnlaget i den tidligere stilling. Er grunnlaget i den nye stilling mindre, utbetales pensjon av forskjellen mellom grunnlagene.»

Avkorting av alderspensjon er altså knyttet til at man igjen tar en stilling som gir rett til medlemskap i tjenstepensjonsordningen. Tar man en stilling som gir rett til medlemskap i en annen offentlig tjenstepensjonsordning, vil dette også medføre avkorting av pensjonen fra Statens pensjonskasse som følge av overføringsavtalen som gjelder mellom offentlige tjenstepensjonsordninger.

I forbindelse med utbruddet at covid-19, ble det ved lov 20. mars 2020 nr. 3 innført et tidsbegrenset unntak fra avkortingsreglene i § 26 sjette ledd:

«Løpende alderspensjon faller likevel ikke bort eller reduseres etter tredje ledd ved beordret tjeneste i forbindelse med covid-19, jf. lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap § 1-3 første ledd bokstav a til c. Frivillig tjeneste i offentlig helsetjeneste som er nødvendig for å møte et ekstraordinært personellbehov i forbindelse med covid-19, likestilles med beordret tjeneste.»

3.2 Lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

Et medlem får alderspensjon når vedkommende fratrer sin stilling ved eller etter nådd aldersgrensen på 70 år eller har fylt 67 år, jf. lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 7 nr. 1 første ledd, første og andre punktum. Når det gjelder arbeidsinntekt ved siden av alderspensjon, følger pensjonsordningen samme system som lov om Statens pensjonskasse. Alderspensjonen skal avkortes dersom man igjen tar medlemsberettiget stilling.

I forbindelse med utbruddet at covid-19, ble det ved lov 20. mars 2020 nr. 4 innført et tidsbegrenset unntak fra avkortingsreglene i § 7 nr. 1 første ledd, femte og sjette punktum:

«Løpende alderspensjon faller likevel ikke bort eller reduseres ved beordret tjeneste i forbindelse med covid-19, jf. lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap § 1-3 første ledd bokstav a til c. Frivillig tjeneste i offentlig helsetjeneste som er nødvendig for å møte et ekstraordinært personellbehov i forbindelse med covid-19, likestilles med beordret tjeneste.»

3.3 Lov om pensjonsordning for sykepleiere

Et medlem kan ta ut alderspensjon ved aldersgrensen for stillingen, jf. lov om pensjonsordning for sykepleiere § 7 første ledd. Aldersgrensen er enten 70 år for overordnede sykepleiere, sykepleiere i administrative stillinger og undervisningsstillinger, eller 65 år for underordnede sykepleiere, jf. § 6. Dersom summen av medlemmets tjenestetid og alder er minst 85 år, kan alderspensjon tas ut inntil 3 år før aldersgrensen. For dem med 70 års aldersgrense kan pensjonen uansett tas ut fra 67 år.

Når det gjelder arbeidsinntekt ved siden av alderspensjon, følger pensjonsordningen samme system som lov om Statens pensjonskasse. Alderspensjonen skal avkortes dersom man igjen tar medlemsberettiget stilling. Det samme gjelder medlemsberettiget stilling i en annen offentlig tjenstepensjonsordning

I forbindelse med utbruddet at covid-19, ble det ved lov 20. mars 2020 nr. 5 innført et tidsbegrenset unntak fra avkortingsreglene i § 11 tredje ledd andre og tredje punktum:

«Dette gjelder likevel ikke ved beordret tjeneste i forbindelse med covid-19, jf. lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap § 1-3 første ledd bokstav a til c. Frivillig tjeneste i offentlig helsetjeneste som er nødvendig for å møte et ekstraordinært personellbehov i forbindelse med covid-19, likestilles med beordret tjeneste.»

3.4 Forskrift 30. november 2010 nr. 1493 om kombinasjon av avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og arbeidsinntekt (pensjonsgivende inntekt)

Offentlig AFP reduseres også for arbeidsinntekt. I forskrift 30. november 2010 nr. 1493 om kombinasjon av avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og arbeidsinntekt (pensjonsgivende inntekt) er det gitt regler i § 2 første ledd om avkorting av pensjon mot arbeidsinntekt: *«Dersom pensjonisten har eller venter å få arbeidsinntekt, skal AFP, inkludert eventuelle vedtektsfestede tillegg, reduseres med samme prosentandel som forventet inntekt i kalenderåret utgjør av tidligere inntekt. AFP reduseres bare dersom inntekten overstiger 15 000 kroner (toleransebeløpet). Ved inntekt over toleransebeløpet skal hele inntekten tas i betraktning ved fastsetting av pensjonen.»*

Det er gjort unntak fra avkortingsreglene i § 2 andre ledd. Etter første punktum skal ikke AFP reduseres for arbeidsinntekt når pensjonisten dokumenterer at inntekten, herunder feriepenger og eierinntekt fra aksjeselskap som pensjonisten ikke lenger er aktiv eier i, stammer fra arbeid eller virksomhet før AFP ble tatt ut.

I forbindelse med utbruddet at covid-19, ble det ved forskrift 17. mars 2020 nr. 322 innført et tidsbegrenset unntak fra avkortingsreglene i § 2 andre ledd, andre og tredje punktum:

«Pensjonen reduseres heller ikke for pensjonsgivende inntekt som pensjonisten dokumenterer å stamme fra beordret tjeneste i forbindelse med covid-19, jf. lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap § 1-3 bokstav a til c. Frivillig tjeneste i offentlig helsetjeneste som er nødvendig for å møte et ekstraordinært personellbehov i forbindelse med covid-19, likestilles med beordret tjeneste.»

4 Departementets vurderinger og forslag

4.1 Forlengelse av unntaket

Utviklingen av koronapandemien gjør det fortsatt ønskelig å legge til rette for at kvalifisert og nødvendig personell ved behov kan mobiliseres til arbeid i offentlig helsesektor. I den forbindelse foreslås dagens unntaksregel for avkorting av alders- og AFP-pensjon videreført til 1. juni 2021. Unntaket fra avkortingsreglene gjelder i en avgrenset periode, og kun i forbindelse med arbeid innenfor et nærmere fastsatt virkeområde.

Mobiliseringen kan skje ved at det legges til rette for at personene frivillig melder seg til tjeneste. Avkortingsreglene medfører at pensjonen på nærmere vilkår kan avkortes eller falle bort, og det vil sannsynligvis være mindre interessant for pensjonister å frivillig melde seg til tjeneste. I en pandemisituasjon er det overordnede formålet at den offentlige helsetjenesten opprettholder nødvendig helsehjelp. For å realisere dette formålet, foreslår departementet at inntekt fra frivillig arbeid i offentlig helsetjeneste eller hos private som i henhold til lov eller avtale tilbyr helsetjenester til befolkningen, ikke skal medføre avkorting eller bortfall av pensjon. Som et hensiktsmessig virkemiddel foreslås det at løpende alderspensjon ikke avkortes eller faller bort på grunn av arbeidsinntekt i forbindelse med utbruddet av covid-19 også i perioden fra 1. november 2020 til 1. juni 2021.

Begrepet offentlig helsetjeneste skal forstås på samme måte som tilsvarende uttrykk i helseberedskapsloven § 1-3 første ledd bokstav a. Dette omfatter typisk virksomheter som går inn under lov om spesialisthelsetjenesten m.m., lov om helseforetak m.m. og helse- og omsorgstjenesteloven. Arbeid for private som i henhold til lov eller avtale med det offentlige tilbyr helsetjenester til befolkningen, jf. tilsvarende uttrykk i helseberedskapsloven § 1-3 første ledd bokstav b, likestilles. Også arbeid for private etter helseberedskapsloven § 1-3 første ledd bokstav c, likestilles.

I lys av formålet med endringsforslaget, oppstilles for frivillig tjeneste et vilkår om at arbeidet må være nødvendig for å møte et ekstraordinært personellbehov i forbindelse med covid-19.

Dersom frivillig tjeneste viser seg ikke å være tilstrekkelig for å håndtere en pandemisituasjon, kan myndighetene med hjemmel i helseberedskapsloven § 4-1 første ledd beordre personell til tjeneste. Det er ikke grunnlag for å sette dem som beordres i en annen stilling enn de frivillige når det gjelder avkorting eller bortfall av pensjon. Departementet foreslår derfor tilsvarende regler også for disse.

Reglene for avkorting av alderspensjon i tjenstepensjonsordningene er knyttet opp til at pensjonisten igjen tar en medlemsberettiget stilling. I de foreslåtte endringene vil inntekt i forbindelse med pandemien ikke medføre at pensjonen skal avkortes eller falle bort. Dersom inntekten medfører at vedkommende fyller vilkårene for en medlemsberettiget stilling, vil pensjonisten fortsatt kunne få rett til medlemskap og de rettigheter som følger medlemskapet. Departementet legger som nevnt i Prop. 53 LS (2019–2020) til grunn at ingen skal tape pensjonsmessig på den ekstra tjenesten som følge av reglene i tjenstepensjonslovene og samordningsloven. Departementet følger opp dette særskilt

og vil om kort tid fremme et eget høringsnotat om forholdet der det foreslås innført en egen forskrift med hjemmel i samordningsloven § 30.

Enkelte alderspensjonister kan ha pensjon fra kommunale tjenstepensjonsordninger som ikke omfattes av dette fremlegget. Disse ordningene følger i stor grad de samme regler som gjelder for Statens pensjonskasse. I den grad aktuelt personell får pensjon fra en slik tjenstepensjonsordning, forutsetter departementet at disse ordningene følger samme endring som foreslås her.

4.2 Ikrafttredelse og opphør

Det foreslås at endringene trer i kraft straks. Det tidsbegrensede unntaket fra avkortingsreglene opphører å gjelde 1. juni 2021.

4.3 Merknader til endringen i lov om endring i lov om Statens pensjonskasse

I lov om Statens pensjonskasse § 26 sjette ledd, gjøres unntak fra bestemmelsen om avkorting eller bortfall av løpende pensjon i tredje ledd tredje og fjerde punktum. Sjette ledd første punktum gjelder for inntekter fra arbeid i forbindelse med beordret tjeneste i forbindelse med covid-19 etter helseberedskapsloven. Der oppstilles det et krav om at beordringen omfatter tjeneste som går inn under helseberedskapsloven § 1-3 bokstav a til c og at tjenesten er i forbindelse med covid-19. I sjette ledd andre punktum likestilles frivillig tjeneste i offentlig helsetjeneste med beordret tjeneste, når arbeidet er nødvendig for å møte et ekstraordinært personellbehov i forbindelse med covid-19.

Unntaksreglene foreslås videreført til 1. juni 2021. Det vises til omtale over.

4.4 Merknader til endringen i lov om endring i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

I lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet § 7 nr. 1 første ledd femte og sjette punktum, fastsettes at løpende alderspensjon etter § 7 nr. 1 første ledd første punktum ikke avkortes eller faller bort. Femte punktum gjelder for inntekter fra arbeid i forbindelse med beordret tjeneste i forbindelse med covid-19 etter helseberedskapsloven § 1-3 bokstav a til c. I sjette punktum likestilles frivillig tjeneste i offentlig helsetjeneste med beordret tjeneste, når arbeidet er nødvendig for å møte et ekstraordinært personellbehov i forbindelse med covid-19.

Unntaksreglene foreslås videreført til 1. juni 2021. Det vises til omtale over.

4.5 Merknader til endringen i lov om endring i lov om pensjonsordning for sykepleiere

I lov om pensjonsordning for sykepleiere § 11 tredje ledd andre og tredje punktum gjøres unntak fra bestemmelsen om avkorting eller bortfall av løpende pensjon i tredje ledd første punktum. Andre punktum gjelder for inntekter fra arbeid i forbindelse med beordret tjeneste i forbindelse med covid-19 etter helseberedskapsloven § 1-3 bokstav a til c. I tredje punktum likestilles frivillig tjeneste i offentlig helsetjeneste med beordret

tjeneste, når arbeidet er nødvendig for å møte et ekstraordinært personellbehov i forbindelse med covid-19.

Unntaksreglene foreslås videreført til 1. juni 2021. Det vises til omtale over.

4.6 Merknader til endringen i forskrift om endring i forskrift om kombinasjon av avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og arbeidsinntekt (pensjonsgivende inntekt)

I forskrift 30. november 2010 nr. 1493 om kombinasjon av avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og arbeidsinntekt (pensjonsgivende inntekt) er det gitt unntak fra de ordinære avkortingsreglene. Unntaket framgår av § 2 andre ledd andre og tredje punktum:

«Pensjonen reduseres heller ikke for pensjonsgivende inntekt som pensjonisten dokumenterer å stamme fra beordret tjeneste i forbindelse med covid-19, jf. lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap § 1-3 bokstav a til c. Frivillig tjeneste i offentlig helsetjeneste som er nødvendig for å møte et ekstraordinært personellbehov i forbindelse med covid-19, likestilles med beordret tjeneste.»

Unntaksreglene foreslås videreført til 1. juni 2021. Det vises til omtale over.

5 Økonomiske og administrative virkninger

Forslagene vil kunne medføre visse administrative konsekvenser for de offentlige tjenstepensjonsleverandørene i forbindelse med den eventuelle påfølgende inntektskontrollen. Omfanget av behovet for frivillig eller beordret tjeneste er usikkert. Det er vanskelig å ha noen sikker formening om hvor omfattende disse konsekvensene kan bli, men erfaring hittil er at unntaket er benyttet i liten grad.

Forslaget antas ikke å ha budsjettmessige konsekvenser for tjenstepensjonsordningene. Det er vanskelig å anslå eventuelle innsparte pensjonsutgifter dersom avkortingen opprettholdes, da dette avhenger av den enkeltes pensjonssituasjon. Det må også antas at færre ville melde seg til tjeneste dersom pensjonen blir avkortet for arbeidsinntekten.

Vi ber pensjonsordningene oppgi hvor mye ordningen har vært brukt fram til nå.

6 Utkast til lovendringer

I lov 20. mars 2020 nr. 3 om endring i lov om Statens pensjonskasse foreslås følgende endring:

Romertall II nr. 2 skal lyde:

2. Lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse § 26 nytt sjette ledd opphører å gjelde 1. juni 2021.

I lov 20. mars 2020 nr. 4 om endring i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. foreslås følgende endring:

Romertall II nr. 2 skal lyde:

2. Lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 7 nr. 1 første ledd nytt femte og sjette punktum opphører å gjelde 1. *juni 2021*.

I lov 20. mars 2020 nr. 5 om endring i lov om pensjonsordning for sykepleiere foreslås følgende endring:

Romertall II nr. 2 skal lyde:

2. Lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere § 11 tredje ledd nytt andre og tredje punktum opphører å gjelde 1. *juni 2021*.

7 Utkast til forskriftsendring

I forskrift 17. mars 2020 nr. 322 om endring i forskrift om kombinasjon av avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og arbeidsinntekt (pensjonsgivende inntekt) foreslås følgende endring:

Romertall II nr. 2 skal lyde:

2. Forskrift 30. november 2010 nr. 1493 om kombinasjon av avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og arbeidsinntekt (pensjonsgivende inntekt) § 2 andre ledd andre og tredje punktum opphører å gjelde 1. *juni 2021*.